

1 Avoimesti tieteestä! - Jaakko Aspara: Yhteisvoimin ja yhteistuumin

Äänitteen kesto: 16 min

Litterointimerkinnät

Intro:	Intron kertoja
Haastattelija:	Henriikka Mustajoki
Vastaaja:	Jaakko Aspara
Sa- (sana)	Sana jää kesken Epävarmasti kuultu jakso puheessa tai epävarmasti tunnistettu puhuja
(-)	Sana, josta ei ole saatu selvää
(--)	Useampia sanoja, joista ei ole saatu selvää
, . ? :	Kieliopin mukainen välimerkki tai alle 10 sekunnin tauko puheessa

[Intron taustalla tunnusmusiikki]

Intro: Avoimesti tieteestä. Keskustelua tieteen, tutkimuksen ja oppimisen avoimuudesta ja vastuullisuudesta.

Henriikka Mustajoki: Tervetuloa Avoimesti tieteestä -podcastin pariin. Minä olen Henriikka Mustajoki ja tänään vieraanani on professori Jaakko Aspara, joka oli vararehtorina Hankenilla ja Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisen ohjausryhmän puheenjohtajana vuoden 2020 loppuun asti. Jaakon kanssa keskustellaan niin, että Jaakko on Ranskassa, jossa hän toimii Neoma-kauppakorkeakoulun tohtorihjelman dekaanina ja professorina.

Tervetuloa Jaakko. Nyt kun sä oot siellä Ranskassa, niin miltäs tää avoin tiede ja tutkimus näyttää siellä ehkä verrattuna siihen, mitä se on Suomessa?

Jaakko Aspara: No joo, tosiaankin tossa kansallisen ohjausryhmän puheenjohtajana lopetin tehtävät viime vuoden lopussa, että niin kauaa vielä ei oo kulunut, että olisin kokonaan unohtanut ne asiat, mitä siellä käsiteltiin. Mutta jos nyt tästä Ranskasta puhutaan, niin täällä suoranaisesti tehtävänkuvaan ei kuulu avoimen tieteen asiat, mutta kyllä sitä tietysti sitten käytännössä tulee törmättyä näihin asioihin ja ihan tavallaan tutkijatasollakin. Avoimen tieteen ideana ylipäänsä on se, että se mahdollisimman hyvin vietäs tänne tutkijoiden tasolle. Tossa nyt ihan viime viikolla tuli semmoinen mieleen osittain tähän avoimeen tieteen liittyen, että täällä yhtä kurssia sitten, ensimmäistä kurssia täällä Ranskassa, niin täällä se tehtiin niin, että itse asiassa materiaali tähän kurssiin ja kalvot ja näin pois päin tuli toiselta opettajalta, ja mä menin vaan sitten pitämään näitä luentoja toisen opettajan kalvojen pohjalta. Tietysti mä siihen sain vähän lisätä muokkausoikeuksilla asioita, mutta kai tässäkin oli tämmöisellä ruohonjuuritasolla avoimesta tieteestä kysymys. Tutkijat tai opettajat mahdollisesti joskus käyttää toistensa opetusmateriaaleja jopa sellaisenaan tai vain pienillä muokkauksilla. Sinänsähän Ranska on tietysti mielenkiintoinen esimerkki siinä, että en nyt oo vielä ehtinyt perehtymään Ranskan kaikkiin linjauksiin avoimen tieteen suhteen, mutta

monilta muilta osin Ranskassa on tällaiset tekijänoikeusasiat ja tällaiset erilaiset designiin ja tekijänoikeuksiin ja kaikkiin muihin liittyvät asiat on aika semmonen tärkeä ja vahva alue. Olin jopa siitä näkökulmasta jopa vähän yllättyneet, että sitten just tää esimerkki tästä, että näytetään toisen opettajan kalvoja, eikä siihen nyt kukaan mitään ihmeempiä problematiikkojen liittänyt. Suomessahan joskus esimerkiksi nää tilanteet on vähän sellasia, että niihin liitetään sitten helposti kaikkennäköistä problematiikkaa siitä, että haluanko opettaja x, että opettaja y käyttää hänen materiaaleja ja näin poispäin, mutta täällä Ranskassa se ei ainakaan vaikuttanut olevan mikään sen kummempi niin sanotusti issue, vaan enemmänkin tällainen sanottaisko business as usual.

Henriikka Mustajoki: Ja sanoit, että kun tavoitteena on se, että et asiat muuttuu siellä tutkijan tasolla, ja sä teet molempia. Sä teet sitä arjen työtä ja sit sä oot katsanu sitä sieltä kansallisesta näkökulmasta, niin minkä sä näet, että on arvo siinä, että me yritetään ja tehdään kansallisesti linjauksia ja etsitään näitä yhtymäkohtia? Et millä tavalla se sun mielestä tuo lisäarvoa siihen tutkijan arkeen?

Jaakko Aspara: No kyllä se nyt ainakin tällasessa Suomen kaltaisessa vähän pienemmässä maassa, jossa se etäisyys sitten toivon mukaan päättäjien ja vaikka korkeakoulujen ja yliopistojen johdosta sinne tutkijaan ei pitäis olla liian iso lähtökohtaisestikaan, niin mun mielestä on ihan luontevaa suomalaisessa kulttuurissa ja Suomen kaltaisessa maassa, että näitä yritetään näitä asioita yhdessä edistää hyvässä yhteisymmärryksessä ja yhdessä tekemällä sillä tavalla avoimesti ja sillä tavalla innolla mukana myös sillä tavalla, ettei tässä tarvi tehdä sillä tapaa tätä että täällä on politiikan tekijät ja organisaatioiden johtajat tekee yhtä ja sitten se on täysin irrallaan siitä, mitä tutkijat ja muut tahot käytännössä tekee. Kyl me näen, et Suomessa kaikkeen siihen on hyvät mahdollisuudet. Että ei kai kukaan sanois sillä tavalla, et joo, et tää pitäis tehdä sillä tavalla, että tutkijoita ja opettajia ei pidetä mukana, vaan joku jossain päättää jossain norsunluutornissa jotain asioita. Varmaan missään maassa oo ehdottamassakaan, mut mä nyt tarkotan sitä, että Suomessa tähän on kuitenkin varmaan keskimääräistä maata paremmat mahdollisuudet, että ihan oikeastikin sitä pystytään yhdessä tekemään.

Henriikka Mustajoki: Sä olit ensimmäisen Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisen ohjausryhmän puheenjohtaja, jossa tehtiin aika sillä tavalla urauurtavaa työtä, koska tehtiin niitä asioita ensimmäistä kertaa, niin mikä sun mielestä siinä on ollut kaikkein tärkein saavutus, jos katsotaan nyt tätä ensimmäistä paria vuotta ja ensimmäisen ohjausryhmän taivalta? Varsinkin nyt ehkä liittyen sit siihen, millä tavalla on pystytty muokkaamaan sitä, miltä tutkimus Suomessa näyttää avoimuuden näkökulmasta?

Jaakko Aspara: Joo, kyllä mä näen, että kyllä se suurin saavutus sitten ehkä oli näihin politiikkapapereihin, tietysti se on nyt ehkä vähän paperinmakuista sanoa näin, mutta et me saatiin kuitenkin aikaseks tällaiset useampaan osa-alueeseen liittyvät linjaukset ja sitten tämä julistus ja sit se vielä, et näistä saatiin tällaiset aika tavalla kompaktit ja toivottavasti kohtalaisen helposti lähestyttävät jopa niin kuin ihan yksittäisille tutkijoille ja opettajille ja sitten tutkijoissa tiedeyhteisön jäsenille, että meistä se on ihan kohtalainen saavutus parin vuoden aikana, että saatiin aika tällasesta monimutkaisesta kentästä ja ilmiöstä ja mihin liittyy monenlaisia komplikaatioita ja haasteita, ni saatiin kuitenkin luotua useampi tällainen kompakti ja kohtalaisen selkeä linjaus siitä, että mihin suuntaan me halutaan mennä avoimen tieteen tutkimuksen asioiden kanssa tulevana vuosina.

Henriikka Mustajoki: Kyllä. Uusi ohjausryhmä kokoontuu ensimmäisen kerran helmikuussa ja jatkaa tätä työtä. Jos ajatellaan tätä julistusta, jossa on esitetty strategisia päämääriä ja visio ja sen on allekirjoittaneet kaikki suomalaiset korkeakoulut, iso osa rahoittajista ja säätiöistä sekä tieteellisiä seuroja, niin mitä sä ajattelet, että tämmöinen ylätason sitoutuminen, niin mitä vielä tarvitaan, että siinä sitten tulee muutosta siellä arjen tasolla? Me ollaan saavutettu se yhteinen sitoutuminen, mutta mitkä on siitä sitten seuraavat askeleet?

Jaakko Aspara: No tietysti se on tämmöinen kulttuurin muutos ja organisaatiokulttuuri ja tieteenkin osittain koko kulttuurin muutoksesta kysymys. Et eihän se mikään helppo tehtävä ole, eikä se ihan itsestään vaan toivomalla tapahdu. Kyl siinä tietysti paljon tarvitaan työtä sekä eri tutkimusorganisaatioiden ja muiden organisaatioiden, rahoittajien ja kaikkien taholta. Ja sitten kyl mä sanoisin, et tietysti ihan yksittäiset tutkijat ja opettajatkin sitä sitoutumista ja avointa mieltä avoimen tieteen suhteen tarvitaan, että ei se muuten tule toteutumaan. Se on mun mielestä keskeistä, että meillä on selkeästi määriteltyjä, selkeästi mitattavia tavoitteita myös näissä linjauksissa pyritty laittamaan. Ja sitten, että niissä on myös tällaiset selkeät sitten tavoitetasot sille, että mihin yritetään päästä. Niin kyl mä uskon, et jos näiden tavoitteiden kirkkaassa määrittelemisessä ja tavoitetasojen onnistutaan siinä, ni sit aika hyvät lähtökohdat siihen, et niihin myös päästään. Mä näen sitten, et jos meillä on vaan jotain epämääräisiä tavoitteita, että vähän siihen tyyliin, et ois kiva, että tutkijat avais enemmän dataan, niin tällaiset tavoitteet ei johda mihinkään. Koska sä et ensinnäkään edes tiedä, et oot sä päässyt siihen tavoitteeseen ja sit toisaalta se ei myös ketään motivoi sillä tavalla, jos ei oo selkeesti määriteltyjä ja vähän kunnianhimoisiakin tavoitetasoja. Mä tietysti ymmärrän sen, että monille organisaatioillekin saattaa tuntua se ja yksilöille, että tietyt tavoitteet, joita me ollaan mahdollisesti asetettu tai määritelty, et ne on liian kunnianhimoisia. Mut se on kuitenkin mun mielestä parempi, että on kunnianhimoiset tavoitteet, että tehdään sitten kaikki mitä pystytään niiden saavuttamiseksi, sit ehkä todetaan, et no ei ihan päästy siihen tavoitteeseen, mut ihan melkein päästiin kuitenkin. Tiettyjä huolia ja pelkoja jopa, jotka liittyy tähän oman tutkimuksen tai oman opettamisen ja opetusmateriaalien avaamiseen, niin niitä huolia pitäis saada hälvennettyä jotenkin yhteisvoimin ja yhteistuumin sitten toisaalta tietysti myös positiivisia kannustimia luoda, sellaisia motivaattoreita. Omaa tutkimusta ja omaa opettamista tai opetusmateriaalia avattaisiin enemmän kuin ennen. Tietty pelkotilat on tietysti ihan aiheellisia, mutta sitten suhteellisuudentaju pitää säilyttää. Täähän on yksi esimerkki tämä opetusmateriaalit-asia, minkä alussa mainitsin, tän Ranskan keissin. Että pitäs vaan jotenkin saada ihmisille muutettua se sillä tavalla, että jos joku toinen käyttää sun opetusmateriaaleja, niin se ei oo mikään uhka sun omalle opettajuudelle tai muutenkaan. Pitäs enemmänkin pystyä näkemään mahdollisuutena. Varmaan tietysti tästä toisesta opettajasta Ranskassa, joka näitä jakoi, niin hän on nyt vastuupettaja täs kurssilla ja se, että mä opetan sitten hänen materiaaleillaan, niin silloinhan se varmistaa vain sen, että kaikki eri ryhmät tällä kurssilla saa sana laatuista toivottavasti ainakin materiaalien osalta samanlaista ja saman laatuista opetusta.

Henriikka Mustajoki: No jos sulla olis mahdollisuus ja valta muuttaa jotakin siinä ja auttaa niitten pelkojen hälventämisessä ja sen asian näkemisessä, avoimen tieteen ja oman tutkimustulosten avoimessa jakamisessa positiivisessa valossa, niin mikä se ois se asia, mitä sä tekisit tai muuttaisit?

Jaakko Aspara: No se on ehkä se, että sekä organisaatiot että yksilöt tiedeyhteisössä vois ehkä palata ja miettiä, mikä se tieteen lähtökohtainen tarkoitus on ja meil ei pitäis olla erikseen välttämättä mitään avointa tiedettä, vaan että se tiede itsessään perinteisesti pitäis olla avointa. Sekä tieteelliset tutkimustulokset lähtökohtaisesti pitäis olla sillä tavalla, et ne on mahdollisimman avoimet, että kuka tahansa niitä voi lukea tai tsekata ja kritisoida, että pitääkö ne paikkansa ja näin pois päin. Ja sama pätee tietysti tähän opettamiseen, että se on kummallinen ajatus, että oli se kyse sitten sun tutkimusjulkaisusta tai tutkimusdatasta tai sitten opetusmateriaalista, et sä jotenkin haluaisit pitää ne vain ja ainoastaan itsellä ja panna ne jotenkin vakan alle. Että kun sen tieteen perustarkoitus pitäis olla se, että se lisää koko yhteiskunnan tietoa ja osaamista ja tietoa erilaisista asioista, niin se siihen ei jotenkin oikein istu se, että pantataan niitä omia asioita sitten maksimaalisesti. Ehkä jos mä saisin toivoa, niin toivoisin, että kollegat ja tutkijat ja tutkijaystävät ja opettajat oli sit Suomessa tai muualla palais hetkeksi siihen, että mikä se tieteen tarkoitus itse asiassa alun perin on ja ehkä myös siihen, että minkä takia sinne tieteelliselle uralle on alun perin lähtenyt. Jos haluaa tehdä jotain sellasta salaista tutkimusta tai sellaista, joka ei ole täysin avointa, niin silloin on varmaan muitakin uravaihtoehtoja lähtökohtaisesti. Että sit voi mennä vaikka johonkin yksityisten yritysten palveluun, jossa myös paljon tehdään tutkimusta, joka sit on luottamuksellista ja yrityssalaisuuden piirissä.

Henriikka Mustajoki: Ja Jaakko sä oot tehnyt todella paljon töitä suomalaisen avoimen tieteen kansallisen tason edistämiseksi. Oot käyttäny paljon työaikaasi ja osaamistasi tähän asiaan, niin nää arvot on varmasti yksi asia, joka sua siellä motivoi. Mutta onko siellä muita asioita, jotka erityisesti on motivoinu sua käyttämään sun työaika ja osaamista nimenomaan avoimen tieteen edistämiseen?

Jaakko Aspara: Kyllä se, tietysti tällasia kansallisia ohjausryhmiä ja komiteoita ja työryhmiä tietysti niin kuin kaikki me tiedetään, niin on joka käden jokaiselle sormelle ja niitä on paljon eri aihealueisiin liittyen, mut kyl mä silti oon nyt kokenut, että tää Avoimen tieteen ohjausryhmä tai koko asia on sen verran tärkeimmästä päästä tässä tai jopa niin ehkä kaikkein tärkeinkin vois sanoa tiedepolitiikan osalta täs maailman ajassa, et kyl mä siitä näen, että sen kannalta ihan siihen sisältöön ja strategioihin ja linjauksiin on ainakin mulla ollu ihan semmonen aito kiinnostus siihen sisällöllisestikin, että mihin suuntaan tätä pitäis pitäis ja millä keinoilla sitä sitten pitäisi tehdä. Kyl se on ihan tämmönen henkilökohtainen kiinnostuksen alue ollut. Väheksymättä nyt muitakin tärkeitä asioita tiedepolitiikassa on nyt tietysti paljon ja riittää, oli se nyt sitten kysymys siitä, mitkä on tulevaisuuden tieteenaloista tärkeimpiä ja kaikkea muuta, mutta tämä on tietysti tässä avoimesti tieteessä se, kun se koskettaa ihan kaikkea tiedettä ja tutkimusta riippumatta nyt sit siitä, et oliko se mikä tieteenala tai mitä muuta, niin se on tavallaan tällasena sateenvarjona tärkeässä roolissa ja sitä kautta se nyt on ainakin itseäni kiinnostunut siinä myös erityisesti.

Henriikka Mustajoki: Kiitos Jaakko ajatuksissa ja ajastasi sekä tässä podcastissa, että suomalaisen avoimen tieteen ja tutkimuksen edistämiseksi. Ja tässä kohtaa toivottelen sinulle onnellista kevään alkua Ranskassa. Kiitoksia.

Jaakko Aspara: Kiitos samoin, Henriikka.

[Lopputunnusmusiikki]